

25 JIER FRYSKE FERIEING FOAR FJILDBIOLOGY

25 JIER ÛNDERSYK, BESKERMING EN FOARLJOCHTING OER NATOER EN LÂNSKIP YN FRYSLÂN

25 JAAR FRYSKE FERIEING FOAR FJILDBIOLOGY

25 JAAR ONDERZOEK, BESCHERMING EN VOORLICHTING OVER NATUUR EN LANDSCHAP IN FRYSLÂN

De Fryske Ferieing foar Fjildbiology (FFF) bestaat vijftientig jaar. De vereniging werd op 25 november 1976 opgericht. Vóór de letters FFF mag daarom dit jaar nog een extra F worden gezet, die van 'Feestelijke'. Een goede gelegenheid om terug te blikken. Wat is er in 25 jaar FFF gebeurd met de vereniging, zijn de doelstellingen nog actueel en hoe gaat het met de Friese natuur om maar even iets te noemen. In deze bijdrage van het bestuur van de FFF zijn in vogelvlucht een aantal zaken nog eens op een rij gezet.

WAAR STAAT DE FFF OOK AL WEER VOOR?

De FFF is een veldbiologische vereniging met als werkgebied de provincie Fryslân. De vereniging zet zich in voor het beschermen van natuur en landschap in Fryslân. Waar mogelijk wordt geprobeerd de omstandigheden zo te beïnvloeden dat flora en fauna zich zo natuurlijk mogelijk kunnen ontwikkelen. Om bovenstaand doel te bereiken bevordert de FFF het verzamelen en het rapporteren van natuurwetenschappelijke gegevens. Tientallen werkgroepen doen hiervoor, onder de vlag van de FFF en verspreid over Fryslân, onderzoek naar vogels, planten en andere organismen. Natuurwetenschappelijke gegevens dragen bij aan de kennis van en het inzicht in natuur en landschap. Daarmee vormen ze de basis voor het adequaat beschermen hiervan. Verder probeert de FFF de belangstelling voor de veldbiologie te vergroten door het organiseren en geven van excursies en le-

zingen. Momenteel telt de FFF circa 300 leden die voor het merendeel ieder actief zijn om de doelstellingen van de FFF tot succes te brengen.

NOARD-FRYSLÂN BÛTENDYKS, EEN (ECO)LOGISCHE VERBINDINGSZONE TUSSEN TOEN EN NU

De kiem voor de oprichting van de FFF werd al in 1972 gelegd. Aanleiding was de dreigende inpoldering van Noard-Fryslân Bûtendyks, waardoor ruim 4.000 hectare zomerpolders, kwelders en slikken verloren zou gaan. Een aantal verontruste vogelaars maakte hiertegen ernstig bezwaar en riep de Wadvogelwerkgroep in het leven. Door maandelijkse hoogwatertellingen wist deze werkgroep het grote internationale belang van de Friese Waddenkust voor broed- en trekvogels aan bestuurders duidelijk te maken. Uit deze telgroep is in 1976 de FFF ontstaan. De verschillende publicaties van de Wadvogelwerkgroep

FFF hebben zeker bijgedragen tot het besluit de bestaande zeedijk te versterken en het buitendijkse gebied niet in te polderen. Dat was een uiterst belangrijke overwinning. Bovendien heeft de Wadvogelwerkgroep FFF tot op de dag van vandaag haar telwerk voortgezet.

Nu, na 25 jaar FFF, is op vrijdag 14 september jl. in één van de buitenste zomerpolders van het Noorderleeg een proefverkweldering in gang gezet. De buitenste zomerkade is op drie plaatsen doorgegraven, zodat zich in de zomerpolder hierachter weer een kwelder kan ontwikkelen. Wat een prachtig toeval. Na decennia plannen maken, onderhandelen en duidelijk maken hoe onnoemlijk groot de natuurwaarde van dit gebied is, is uiteindelijk de stap gezet tot het realiseren van een grootschalig kweldergebied van grote internationale betekenis. Van natuurbehoud naar natuurontwikkeling, van bescherming naar herstel. En dat is nu precies waar onze vereniging naar streeft.

Verkweldingsproject 14 september 2001

foto: Dico de Klein, archief It Fryske Gea

DE BESTUREN

Al snel na de oprichting van de FFF werd besloten drie 'wurkferbannen' (werkgroepen) in het leven te roepen: een 'Fûgelferbân', een 'Planteferbân' en een 'Ferbân foar Oare Bisten'. Onder deze 'ferbannen' zit een groot scala aan werkgroepen. De FFF valt daarom het best te omschrijven als een federatie van werkgroepen. Werkgroepen die worden gevormd door mensen die allemaal actief bezig zijn met de natuur. Het overkoepelende bestuur (voorzitter, secretaris en penningmeester) houdt zich tot nu toe vooral bezig met algemene zaken. Deze bestaan bijvoorbeeld uit het innen van de contributie, het aanvragen van subsidies, het ondersteunen van de verschillende werkgroepen en het

Tabel 1. Overzicht van de FFF-besturen in de periode 1976-2001.

Jaar	Voorzitter	Secretaris	Penningmeester	Contactp. Fúgelferbân	Contactp. Planteferbân	Contactp. Ferbân foar Oare Bisten	Overige bestuursleden (o.a. redactie Twirre)
1976	Albert Kiers	Hans Pietersma	Folkert Algera	Eduard Soldaat	Rolf Tienstra	Gerrit Stobbe	Hans Eikhoudt
1977	Albert Kiers	Hans Pietersma	Folkert Algera	Eduard Soldaat	Rolf Tienstra	Gerrit Stobbe	Hans Eikhoudt
1978	Albert Kiers	Hans Pietersma	Folkert Algera	Eduard Soldaat	Rolf Tienstra	Gerrit Stobbe	Hans Eikhoudt
1979	Arend Timmerman	Karel Jan Alsem	Piet Zuidema	Piet Bouma	Dick Jonkman, Arend Timmerman, Philip Zeinstra	Gerrit Stobbe	Hans Eikhoudt
1980	Arend Timmerman	Karel Jan Alsem	Jan Postma	Piet Bouma	Dick Jongman, Philip Zeinstra	Gerrit Stobbe, Jaring Houtsma	Hans Eikhoudt
1981	Arend Timmerman	Karel Jan Alsem	Jan Postma	Piet Zumkehr	Dick Jongman, Philip Zeinstra	Gerrit Stobbe, Jaring Houtsma	Henk Groen
1982	Arend Timmerman	Hans Horstman	Jan Postma	Piet Zumkehr	Dick Jongman, Philip Zeinstra	Gerrit Stobbe, Jaring Houtsma	Henk Groen
1983	Reinder van der Wal	Hans Horstman	Jan Postma	Eddy Wymenga	Jacob Koopman, Philip Zeinstra	Gerrit Stobbe, Jaring Houtsma	Ricus Engelmoer
1984	Reinder van der Wal	Hans Horstman	Rennie Hosper	Eddy Wymenga	Philip Zeinstra	Gerrit Stobbe, Jaring Houtsma	Ricus Engelmoer
1985	Reinder van der Wal	Hans Horstman	Rennie Hosper	Eddy Wymenga	Philip Zeinstra	Gerrit Stobbe, Jaring Houtsma	Ricus Engelmoer
1986	Reinder van der Wal	Ep van Hijum	Rennie Hosper	Eddy Wymenga	Henk De Vries	Gerrit Stobbe, Jaring Houtsma	Ricus Engelmoer
1987	Freek Nijland	Ep van Hijum	Rennie Hosper	Luuk Wagter	Henk J. De Vries	Gerrit Stobbe, Jaring Houtsma	Ricus Engelmoer
1988	Freek Nijland	Ep van Hijum	Rennie Hosper	Luuk Wagter	Henk De Vries	Dick Huitema	
1989	Freek Nijland	Ep van Hijum	Rennie Hosper	Wybren Lok	Henk De Vries	Dick Huitema	
1990	Gertie Papenburg	Jan van der Meer	Rennie Hosper	Wybren Lok	Harry Waltje	Dick Huitema	
1991	Gertie Papenburg	Jan van der Meer	Jaap Veenstra	Wybren Lok	Harry Waltje	Dick Huitema	
1992	Gertie Papenburg	Jan van der Meer	Jaap Veenstra	Wiebe Nijlunsing	Harry Waltje	Dick Huitema	
1993	Gertie Papenburg	Jan van der Meer	Jaap Veenstra	Wiebe Nijlunsing	Wiebe Nijlunsing	Marten Zijlstra	
1994	Gertie Papenburg	Jan van der Meer	Jaap Veenstra	Wiebe Nijlunsing	Wiebe Nijlunsing	Marten Zijlstra	
1995	Gertie Papenburg	Jan van der Meer	Jaap Veenstra	Klaas van Dijk	Wiebe Nijlunsing	Marten Zijlstra	
1996	Gertie Papenburg	Jan van der Meer	Jaap Veenstra	Klaas van Dijk	Wiebe Nijlunsing	Marten Zijlstra	
1997	Gertie Papenburg	Jan van der Meer	Jaap Veenstra	Klaas van Dijk	Wiebe Nijlunsing	Marten Zijlstra	
1998	Gertie Papenburg	Jaap Veenstra	Jaap Veenstra	Klaas van Dijk	Wiebe Nijlunsing	Marten Zijlstra	
1999	Wiebe Nijlunsing	Jaap Veenstra	Siep van der Veen	Klaas van Dijk	Wiebe Nijlunsing	Marten Zijlstra	Sietske Rintjema
2000	Klaas van Dijk	Sietske Rintjema	Siep van der Veen	Klaas van Dijk	Sietske Rintjema	Marten Zijlstra	Jappie van den Bergs
2001	Klaas van Dijk	Sietske Rintjema	Siep van der Veen	Klaas van Dijk	Jan Tuinstra	Jappie van den Bergs	

onderhouden van contacten met aan verwante organisaties. Indien mogelijk wordt het bestuur aangevuld met een contactpersoon van ieder ferbân. In de beginjaren zat er in het bestuur ook een vertegenwoordiger van de redactieraad van Twirre.

We hebben getracht om alle bestuursleden en contactpersonen eens op een rij te zetten. Helaas is ons overzicht niet geheel compleet en waarschijnlijk ook niet foutloos, maar met de kennis en het goede geheugen van trouwe FFF-leden moet het mogelijk zijn om de lijst binnenkort compleet te krijgen. We zien graag jullie reacties tegemoet. In ieder geval geeft dit overzicht al een mooi beeld van de doorstroming in de bestuursfuncties. Dat was tevens een belangrijke nevensdoelstelling van de FFF bij de oprichting. De FFF zou een dynamische vereniging moeten zijn en blij-

ven, waarbij bestuursleden maximaal 4 jaar in het bestuur zitting zouden mogen hebben. Met name de laatste jaren lijkt deze traditie zo nu en dan te worden doorbroken (nadat de statuten op dit punt werden aangepast). Deels gebeurt dit natuurlijk omdat zittende bestuursleden zeer gemotiveerd zijn, maar eigenlijk gebeurt dit ook uit nood. Het wordt namelijk steeds lastiger om enthousiaste natuurliefhebbers in het bestuur te krijgen en dat is natuurlijk jammer. Hopelijk zet die tendens de komende jaren niet nog verder door.

DE WERKGROEPEN

Zoals reeds opgemerkt is de FFF in feite een federatie van werkgroepen. Nog steeds worden nieuwe werkgroepen opgericht, maar zo nu en dan verdwijnt er ook één. In tabel 2 is ge-

tracht een overzicht te geven van FFF-werkgroepen. Ook deze lijst is nog zeker niet volledig. Niet altijd is meer na te gaan in welke periode de werkgroepen bijvoorbeeld actief zijn geweest. Daarom doen we ook hier een beroep op jullie: wie kan de lijst aanvullen of verbeteren? Voor de generaties na ons is het leuk inzicht te hebben wat er in de beginjaren van de FFF gebeurde.

ONDERZOEKSPROJECTEN UITGEVOERD DOOR FFF-WERKGROEPEN

De meeste werkgroepen zijn opgericht door enthousiaste FFF-leden. De aanleiding tot het oprichten kan zeer verschillend zijn. Soms is het pure interesse en/of liggen onderzoeksvragen ten grondslag aan nieuwe initiatieven, soms heeft het een directe relatie met planvorming door overheden. Een bekend voorbeeld is het 'Meeroe-

Tabel 2. Overzicht van FFF-werkgroepen

FFF-werkgroep	periode	FFF-werkgroep	periode
Algemeen		Fûgelferbân	
Werkgroep Meeroevers Finger oan 'e Pols	1976-2000 2000-heden	Wadvogelwerkgroep FFF	1972-heden
		Steltlopertelgroep	1976-heden
		Steltloperinggroep	1976-heden
		Stootvogelwerkgroep	1976-1991
Planteferbân		Amelandproject	1977-1997
Wittemeerproject	1978-19	SOVON-projecten	1978-heden
Plantenonderzoek Drachten e.o.	19..-heden	Vogelwerkgroep Friese IJsselmeerkust (Fijkje)	1976-1997
Plantenonderzoek Gorredijk e.o.	19..-heden	Stootvogelwerkgroep Opsterland	1977-1983
Plantenonderzoek Noordoost-Fryslân	19..-heden	Ganzenschadewerkgroep	1977-1982
Mossenwerkgroep Fryslân	1989-heden	Huiszwaluwenproject	1980-1982
Distelwerkgroep	1992	Kwelderinventarisatie	1982-1985
Werkgroep Vegetatiekunde	2000-heden	Werkgroep ZW-Friesland	1986-1989
		Marrenwerkgroep Tytsjerkstradiel	1990-1997
Ferbân foar Oare Bisten		Werkgroep Kolonievogels Friesland (KOLF)	1992-heden
Werkgroep Distelverordening		Vogeltelgroep Schiermonnikoog	vanaf 2000
Zoogdierenwerkgroep (later: 'Zoogdier- monitoring, -bescherming en -educatie')	1988-heden	Vogeltelgroep Vlieland	vanaf 2000
Libellenonderzoek Fryslân	vanaf 2001	Slaaplaattellingen ganzen en zwanen	vanaf 2000
Braakballenonderzoek	19..-heden	Vogelwerkgroep Burgumermar/De Leijen	vanaf 2001
Dasseninventarisatie	...	Vogelwerkgroep Brandemeer	vanaf 2001
		Vogelwerkgroep Mokkebank, Rysterbosk, Bocht fan Molkwar en Morra-Fûgelhoeke	vanaf 2001
		Vogelwerkgroep Zuidwest-Friese Merengebied	vanaf 2001
		Slaaptelgroep Friese IJsselmeerkust	vanaf 2001

verproject'. In dit project zijn enkele jaren achtereen door verschillende werkgroepen grootschalige inventarisaties uitgevoerd van vogels, vegetaties en andere organismen langs de oevers van de grotere meren in Friesland. Een belangrijke drijfveer was de wens dat natuurwetenschappelijke gegevens een uitdrukkelijker rol zouden gaan spelen bij het vaststellen van het nieuwe Streekplan Fryslân, zoals dat sinds die tijd door de Provincie Fryslân eens per 10 jaar wordt opgesteld. Er verschenen aan de hand van dit project, naast talloze artikelen, uiteindelijk vier rapporten: over het Tjeukemeer, het Koevordermeer, de Witte en Zwarte Brekken en het Sneekermeer. De aanwijzing van de Friese meren als Speciale Beschermingszone onder de EU-Vogelrichtlijn in 2000 is een late, maar belangrijke stap in de richting van een adequate bescherming ervan. Juist deze aanwijzing en de basisgegevens die daaraan ten grondslag moesten liggen, motiveerden enkele FFF-ers om eind jaren '90 slaaplaattellingen te initiëren onder de vlag van de FFF met de totstandkoming van de nieuwe FFF-Vogelwerkgroep Zuidwest-Friese Merengebied als gevolg. Hieronder zijn nog enkele voorbeelden genoemd van andere belangrijke projecten die de FFF in de loop der jaren heeft geïnitieerd en uitgevoerd.

Ferbân foar Oare Bisten:

- Het Distelproject / project Vlinderbescherming.
- Systematische inventarisaties van vleermuiskolonies op kerkzolders.
- Het stimuleren en op gang brengen van eekhoornnestentellingen in Fryslân, conform de systematiek van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming.
- Het stimuleren van systematisch libellenonderzoek in Fryslân in samenwerking met De Vlinderstichting.

Fûgelferbân:

- Het kiekendiefproject in de tachtiger jaren.
- Het Amelandproject, vanaf 1977, waarbij jarenlange vogelinventarisaties door FFF-vrijwilligers uiteindelijk leidden tot het kloeki boekwerk 'Vogels van Ameland'.
- Het Rijsterbosonderzoek, dat nog steeds wordt voortgezet door de Vogelinventarisatiegroep Mokkebank, Rysterbosk, Bocht fan Molkwar en Morra-Fûgelhoeke (voorheen Fijkje).
- Systematische tellingen van broedvogels en niet-broedvogels langs de Friese Waddenkust, waarover tot nu toe een twintigtal rapporten verschenen, i.s.m. SOVON Vogelonderzoek Nederland en ecologisch onderzoeksbureau Altenburg & Wymenga.

- Het monitoren van de aantallen broedende kolonievogels in Fryslân i.s.m. SOVON.
- Systematisch ringwerk aan meeuwen, sterns en steltlopers langs de Friese Waddenkust.
- Diverse provinciale simultaantellingen van overwinterende roofvogels en niet-broedende steltlopers, onder andere Kemphaan, Wulp en Goudplevier, veelal in samenwerking met SOVON.
- Slaaplaattellingen van ganzen en zwanen in Midden- en Zuidwest-Fryslân.
- Onderzoek naar de broedresultaten van Kokmeeuwen in samenwerking met It Fryske Gea en SOVON.

Planteferbân:

- Het Mossenproject Fryslân, een integrale inventarisatie van Fryslân op blad- en levermossen, waarover tot nu toe negen FFF-rapporten verschenen.
- Complete florakaracteringen op uurhokniveau van de Friese Waddeneilanden waarvan vier FFF-rapporten verschenen met de resultaten van Ameland, Vlieland, Terselling en Schiermonnikoog.
- Vele regionale flora-onderzoeken, veelal in natuurterreinen en in nauwe samenwerking met de terreinbeheerders, bijvoorbeeld in de Alde Feanen, Tsjongerdellen en Ketlikerskar e.a.

BELANGRIJKE FFF-BESCHERMINGS-ACTIVITEITEN

De activiteiten van de FFF beperkten zich de afgelopen 25 jaar niet alleen tot het verzamelen en publiceren van natuurwetenschappelijke gegevens. Veel gegevens zijn gebruikt om het belang van een gebied duidelijk te maken of om bedreigingen tegen te gaan. In de loop der jaren hebben FFF-ers talloze malen reacties gegeven op provinciale en/of gemeentelijke plannen. Momenteel houdt het FFF-bestuur bijvoorbeeld de ontwikkelingen in het kader van het ROM-project Zuidoost-Fryslân nauwlettend in de gaten.

Voor wat betreft de meer procedurele en juridische bescherming van natuur en landschap werkt de FFF vaak nauw samen met verwante organisaties als Waddenvereniging, Friese Milieufederatie en Vogelbescherming Nederland. In sommige gevallen voert de FFF ook zelfstandig juridische procedures. Een recent en bekend voorbeeld is het verhinderen van de bouw van een pannenkoekenhuis in de Ecologische Hoofdstructuurzone tussen het Sneekermeer en de Terkaplester Poelen, omdat daarmee inbreuk werd gepleegd op het leefgebied van de Noordse woelmuis en dat van enkele kwalificerende soorten voor de Vogelrichtlijn. Geen stuk over de Habitatrichtlijn kan worden opengelegd of dit zogenaamde 'woelmuis-arrest' komt men erin tegen.

Een ander recent succesvol voorbeeld is het vernietigen van een raapvergunning voor het rapen en schudden van eieren van Grauwe Ganzen in De Deelen en Rottige Meente. Ook de overeenkomst die de FFF met de Gemeente Tytsjerksteradiel sloot over het beschermen van een grote kolonie meervleermuizen in een sporthal, voordat die zou worden afgebroken, is een goed voorbeeld.

Sinds 2000 heeft de FFF een aparte werkgroep, Finger oan 'e Pols, die zich speciaal bezig houdt met planologische ontwikkelingen en beschermingsacties en -procedures. Daarbij wordt o.a. samengewerkt met de WetlandWachten van Vogelbescherming Nederland.

LEERZAME EN MOTIVERENDE CURSUSSEN

Zoals genoemd bij de introductie is het bevorderen van de belangstelling

voor veldbiologie een belangrijke doelstelling van de vereniging. Voor wat betreft voorlichting en educatie heeft de FFF in de loop der jaren een aantal malen het initiatief genomen voor de opzet van een cursus. We noemen er een aantal:

- tweejarige plantencursussen in 1983-1984 en 1985-1986
- tweejarige cursus Wilde Flora en vegetatie in 1987-1988 en 1989-1990
- mossencursus Friesland in 1991 en 1992
- basiscursus plantenherkenning en determinatie in 2000, i.s.m. IVN Leeuwarden
- vogelcursus in 1985
- cursus Vogelstudie in 1986-1987 en 1988-1989, alle in samenwerking met SOVON
- vogelinventarisatiecursus in 1992 en 1993
- basiscursus libellendeterminatie in 2001

De cursussen zijn altijd zeer succesvol geweest. Ze brachten vaak vele nieuwe FFF-leden voort en vormden het startpunt van veel nieuwe onderzoeksprojecten. De in samenwerking met FLORON opgezette plantencursussen hebben er mede voor gezorgd dat er in Fryslân tal van regionale plantengroepen zijn ontstaan die jaarlijks in hun werkgebied florakaracteringen uitvoeren.

Daarnaast heeft de FFF in samenwerking met SOVON Vogelonderzoek Nederland een cursus opgezet waarbij geleerd werd hoe men broedvogels

volgens landelijk geldende richtlijnen inventariseert. Deze vogelcursussen van de FFF vormden tevens de basis voor de succesvolle reeks van de cursus Weidevogels inventariseren, die de afgelopen jaren door het Weidevogel Meetnet Friesland werd gegeven. Momenteel wordt in de wandelgangen gespeculeerd over het opzetten van een nieuwe cursus broedvogels inventariseren in samenwerking met SOVON en eventueel de IVN-afdeling Leeuwarden.

SAMENWERKING MET PROVINCIALE NATUURBEHEERDERS EN -BESCHERMERS

Vanaf de oprichting in 1976 tot heden is de samenwerking met de provinciale natuurbeheerorganisaties (It Fryske Gea, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten) prima te noemen. Het bestuur van de FFF hield de organisaties goed op de hoogte van plannen en ontwikkelingen via het jaarlijks bijgewerkte organisatieschema en via het Friese natuurtijdschrift Twirre. Daarnaast zijn de natuurbeheerders in de loop der jaren diverse malen door het FFF-bestuur benaderd met het verzoek financieel bij te dragen aan een project, verzoeken die veelal ook werden gehonoreerd. De regionale FFF-werkgroepen hebben altijd veel contact gehad met beheerders van natuurterreinen. Zo ontstond verspreid over de provincie een netwerk van contacten tussen FFF-vrijwilligers en (lokale) beheerders. Voorbeelden zijn de samenwerking van It Fryske Gea met de plantenwerkgroep Drachten

FFF-ers op jubileumexcursie, Grootte Wielen, 15 september 2001

foto: Siep van der Veen

e.o en met de plantenwerkgroep Gorredijk e.o., die overigens niet alleen gegevens over hogere planten, maar ook over paddestoelen boven water haalden. De bijdragen van It Fryske Gea, Staatsbosbeheer Fryslân en Natuurmonumenten Fryslân elders in dit jubileumnummer gaan dit keer geheel over deze samenwerking.

Ook met beschermingsorganisaties als de Waddenvereniging, Vogelbescherming Nederland en de Friese Milieufederatie wordt nauw samengewerkt. De FFF is één van de aangesloten organisaties bij de Friese Milieufederatie en veel WetlandWachten voor Vogelbescherming Nederland in Fryslân zijn FFF-ers. Tussen de Waddenvereniging en de Wadvogelwerkgroep FFF bestaat al vanaf vóór de oprichting van de FFF een nauwe samenwerking die tot op de dag van vandaag doorgaat.

SAMENWERKING MET DE LANDELIJKE PARTICULIERE GEGEENSVERZAMELENDE ORGANISATIES (PGO's)

De FFF werkt nauw samen met de landelijk coördinerende organisaties op het gebied van natuuronderzoek. Met name met PGO's als SOVON Vogelonderzoek Nederland, FLORON Flora-onderzoek Nederland, de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming en De Vlinderstichting worden intensieve contacten onderhouden, maar er zijn nog meer. Deze landelijke organisaties hebben zich in de jaren tachtig ontwikkeld tot bekende gegevens verzamelende organisaties. De PGO's ontwikkelden standaard methodieken, formulieren en monitoringprojecten waar in Fryslân zeer veel FFF-ers aan hebben meegewerkt of nog steeds meewerken.

Naast het meewerken aan landelijk georganiseerde projecten door het verzamelen van gegevens hiervoor worden er ook steeds vaker in samenwerking informatiebijeenkomsten in Fryslân georganiseerd. Planteferbân en Fûgelferbân doen dit al jaren tweemaal per jaar samen met respectievelijk FLORON en SOVON, waarbij respectievelijk alle planten- of vogelliefhebbers van Fryslân worden uitgenodigd en waarbij dan vaak een spreker van buiten wordt uitgenodigd.

Met name de vogelavonden zijn bekend bij een breed publiek en worden vaak druk bezocht (een opkomst van 80 personen is eerder regel dan uit-

De cursisten aan het determineren. De leraren Koopman (links) en Zeinstra houden de zaaiwiltend in de gaten.

'Plantenverband' geeft cursussen Belangstelling voor planten groeit in FFF

Leeuwarder Courant 7-11-1984, "Plantenverband geeft cursussen, belangstelling voor planten groeit in FFF"

zondering).

In het voorjaar van 2001 is er op een vergelijkbare manier een informatie-avond over libellen en libellenonderzoek in Fryslân georganiseerd door de FFF in samenwerking met De Vlinderstichting. Ook hier was een flinke belangstelling, van bijna 30 libellenliefhebbers.

SAMENWERKING MET PROVINCIALE NATUURWERKGROEPEN EN NATUURVERENIGINGEN

Naast de FFF zijn er in Fryslân diverse andere provinciale of regionale werkgroepen en verenigingen die zich op een vergelijkbare manier bezighouden met natuuronderzoek en -bescherming in Fryslân. Voorbeelden van deze groepen zijn de Vlinderwerkgroep Friesland die is aangesloten bij de Nederlandse Entomologische Vereniging, de Werk- en studiegroep Amfibieën en Reptielen Friesland (WARF), die samenwerkt met RAVON (Reptielen, Amfibieën en Vissenonderzoek Nederland) en de Paddestoelenwerkgroep Friesland, opgesplitst in een drietal regionaal werkende groepjes, die samenwerken met de Nederlandse Mycologische Vereniging. Met

deze groepen heeft de FFF de afgelopen twee jaren gesprekken gevoerd teneinde de samenwerking te verbeteren. Inzet van de gesprekken was:

- elkaar op de hoogte houden van ontwikkelingen, activiteiten en publicaties
- samen activiteiten organiseren zoals cursussen, excursies, lezingen e.d.
- elkaar steunen en helpen bij acties of bij publiciteit, het schrijven van artikelen of brieven e.d.
- en eventueel, op de lange termijn proberen één gezamenlijke natuur-databank / bibliotheek voor Fryslân te realiseren.

De gesprekken verliepen alle zeer positief en de FFF is dan ook zeker van plan hier de komende jaren een vervolg aan te geven.

Ook met het Weidevogel Meetnet Friesland, het Biologisch Werkferbân, de Friese afdeling van de Werkgroep Roofvogels Nederland (WRN) en regionale afdelingen van KNNV en IVN heeft de FFF direct of indirect contacten. Met het Instituut voor Natuureducatie (IVN) waren al in 1978 zeer nauwe samenwerkingsbanden. Zo gaven FFF en IVN het toenmalige FFF-me-

Overzicht van de 25 jubileumsoorten.

Vijf jubileumsoorten werden aangeleverd door de werkgroepen van het Planteferbân: 1. Thujamos, 2. Grote boterbloem, 3. Kleine valeriaan, 4. Noordse zegge en 5. Waterviolier.
De Fûgelferbân-werkgroepen leverden liefst twaalf soorten: 6. Lepelaar, 7. Kleine Rietgans, 8. Bruine Kiekendief, 9. Porseleinhoen, 10. Bonte Strandloper, 11. Kempiaan, 12. Regenwulp, 13. Bokje, 14. Kokmeeuw, 15. Zwarte Stern, 16. Grote Karekiet en 17. Baardman.
De werkgroepen van het Ferbân foar Oare Bisten en aanverwante organisaties en werkgroepen leverden in totaal acht soorten: 18. Reuzenbovist, 19. Vroege glazenmaker, 20. Oranjjetip, 21. Heikkikker, 22. Adder, 23. Meervleermuis, 24. Eekhoorn en 'last bot not least' 25. Noordse woelmuis.

dedelingenblad Twirre in die tijd gezamenlijk uit. De stootvogelwerkgroep die de FFF in het begin kende is later opgegaan in de WRN. Het is de bedoeling ook de samenwerkingsbanden met deze en andere groepen de komende jaren nauwer aan te halen, zodat er uiteindelijk een stevig en herkenbaar netwerk van natuurwerkgroepen en -informatie ontstaat binnen Fryslân.

FFF-PUBLICATIES

De FFF heeft altijd een actief beleid gevoerd om zo veel mogelijk gegevens op een toegankelijke manier vast te leggen. Veel gegevens worden gepresenteerd in FFF-rapporten. Vaak werd een dergelijke publicatie met enige publiciteit naar buiten gebracht en vormde het een afsluiting van een FFF-project. Als bijlage van deze jubileum-Twirre treft u het complete overzicht van alle FFF-rapporten aan. Er zijn er inmiddels al een kleine zeventig uitgebracht, een gemiddelde van bijna 3 per jaar. Ook zijn veel FFF-gegevens verwerkt in artikelen in diverse tijdschriften en ter beschikking gesteld aan terreinbeheerders en/of verwerkt in landelijke databanken van organisaties als SOVON, FLORON, de VZZ, De Vlinderstichting, het Vogeltrekstation, de Bond van Friese Vogelbeschermingswachten (BFVW) en Vogelbescherming Nederland.

TWIRRE

Meteen na de oprichting werd er een periodiek in het leven geroepen met als doel de achterban op de hoogte te houden van onderzoeken, ontwikke-

lingen en andere actualiteiten. Dit periodiek kreeg als naam 'Twirre' (letterlijk vertaald: wervelwind). In het begin werd Twirre vooral gevuld met diverse mededelingen van de FFF. Een aantal jaren werd Twirre uitgegeven samen met de IVN. In 1990 werd, na een periode waarin het periodiek een zieltoegend bestaan leidde en in samenwerking met de Wielenwerkgroep, door de FFF de stap gezet om van Twirre een zelfstandig natuurtijdschrift te maken. Vooral ook de behoefte in de Friese natuurbescherming aan een aansprekend en kwalitatief natuurtijdschrift droeg hieraan bij. Zodoende werd de Stichting Twirre opgericht, met een bestuur, waarin de FFF samen met de Wielenwerkgroep vertegenwoordigd is, en een redactieteam. Sindsdien draagt deze stichting zorg voor het uitbrengen van het tijdschrift. Twirre werd onder het hoofdredacteurschap van Freek Nijland uitgebouwd tot een breed en gedegen kwartaaltijdschrift over natuur in Fryslân en kreeg een aansprekende opmaak. Per 2000 is de huidige vijfkoppige redactie voortvarend verder gegaan met uitbouwen van het tijdschrift. Naast een grote variatie aan natuurwetenschappelijke artikelen worden in Twirre ook de mededelingen van de FFF en het nieuws van de Wielenwerkgroep opgenomen.

Naast leden van de FFF en de Wielenwerkgroep, die het tijdschrift automatisch ontvangen, werd met de oprichting van de stichting Twirre ook de mogelijkheid geboden een los abonnement op Twirre te nemen. Momenteel zijn er bijna 650 abonnees en dit aantal groeit nog steeds. Naast reguliere nummers verschenen er regel-

matig themanummers, bijvoorbeeld over natuurontwikkeling, distels, dagvlinders, het Symposium Meten = Weten = Doen en recent nog over Weidevogelonderzoek in Fryslân.

Themanummers verschenen overigens ook al toen Twirre nog het periodiek van de FFF was, bijvoorbeeld toen de FFF 10 jaar bestond en regelmatig met speciale uitgaven over het steltloperingwerk. Het hier voor u liggende nummer is, zoals u inmiddels zult begrijpen, het Themanummer 25 jaar FFF!

PLANNEN VOOR DE TOEKOMST

Bij een 25-jarig jubileum hoort, naast een uitgebreide terugblik, ook een vooruitblik naar de toekomst. We leven in een dynamische tijd. Steden en dorpen breiden zich uit, nieuwe wegen worden aangelegd en de landbouwkundige inzichten veranderen met de dag. Dit alles heeft een grote invloed op de natuur, maar dat wisten we natuurlijk al. Sommige soorten profiteren van onze activiteiten, maar andere dreigen het loodje te leggen. Om hier zicht op te krijgen is gedegen informatie over de Friese natuur noodzakelijk. Informatie die er mede voor kan zorgen dat bedreigde soorten niet helemaal verdwijnen en hopelijk de kans krijgen zich weer uit te breiden. De afgelopen 25 jaar is gebleken dat de inventarisaties van de FFF-werkgroepen, de veelzijdige kennis van onze leden en de goede samenwerking met de landelijke PGO's in belangrijke mate hebben bijgedragen aan het beschermen van de Friese natuurwaarden. Daar mogen we best trots op zijn. Deze constatering vormt tevens een mooie start voor de volgende 25

Leeuwarder Courant 17-5-1988: 'Veldbiologische vereniging heeft indicatorfunctie, FFF wil af van imago van zonderlinge onderzoekers'.

jaar. De doelstellingen van de FFF blijven recht overeind staan. Niettemin is het nodig het vizier scherp te houden. Het beleid en de regelgeving die de natuur en het milieu moeten beschermen veranderen namelijk voortdurend en de kunst is om de kennis die wij in huis hebben op het goede moment en op de juiste plaats in te brengen. Als we hiervoor kunnen zorgen zijn we er als bestuur van overtuigd dat we de komende periode zeker nog meer successen kunnen behalen. Hieronder is een aantal punten genoemd waarvan wij denken dat ze de komende tijd aandacht verdienen.

HET ONDER DE AANDACHT BRENGEN VAN ONDERZOEKSgegevens

Het verzamelen en rapporteren van gegevens dient ook in de toekomst veel aandacht te krijgen. Hoe worden de gegevens ingewonnen en hoe weten we externe financieringsbronnen aan te boren om aansprekende rapportages te kunnen opstellen. Dat is namelijk de basis van onze vereniging. De afgelopen 25 jaar is het gelukt gemiddeld zo'n 3 rapporten per jaar uit te brengen. Dat aantal moeten we vast zien te houden. De rapporten moeten vervolgens op een effectieve manier onder de aandacht worden gebracht bij personen en organisaties die er wat mee kunnen of moeten doen. Het wat vaker opstellen en rondsturen van een persbericht in deze zou geen kwaad kunnen.

Naast het uitbrengen van rapporten blijft Twirre een belangrijk medium om onze gegevens bij een groter publiek bekend te maken. Twirre, met inmiddels circa 650 abonnees, heeft als kwaliteitsblad zeker aanzien verworven, zowel binnen als buiten Fryslân, en het zou mooi zijn als we dat aantal abonnees met de stichting Twirre kunnen opschroeven naar de 1.000 en dat de FFF met regelmaat garant staat voor inhoudelijk sterke publicaties over uitgevoerd en lopend onderzoek.

Nieuw is tot slot het gebruik van het medium Internet. Met voorzichtige schreden hebben we ons op de digitale snelweg begeven (www.fff-natuur.nl) en met beleid zullen we komende jaren onze website vullen met informatie. Daarbij is jullie hulp van harte welkom. Neem maar eens een kijkje en lever gerust

aanvullingen voor de site aan!

SAMENWERKING

Samenwerking is altijd belangrijk geweest en dat moet wat ons betreft ook zo blijven. Samenwerken moet hoog in ons vaandel blijven staan. Niet alleen binnen de FFF, maar ook met verwante werkgroepen en organisaties. Samen staan we sterk. Momenteel lopen er verschillende initiatieven om een netwerk op te zetten voor het verzamelen en opslaan van gegevens over de Friese natuur. De provincie is hiermee bezig, maar ook het Platform Friese Natuur. Door een bundeling van gegevens kan een beter inzicht worden verkregen in de problemen en de maatregelen die gewenst zijn om de Friese natuur naar een hoger plan te tillen.

VAN NATUURBEHOUD NAAR NATUURONTWIKKELING

In de tijd dat de FFF is opgericht ging het met name om unieke, bestaande natuurgebieden te behouden. Gelukkig is de kans dat bestaande natuurterreinen tegenwoordig nog worden opgeofferd voor stadsuitbreiding of landbouwkundig gebruik kleiner. De

laatste jaren wordt vooral energie gestoken in het herstel en het uitbreiden van bestaande natuurgebieden en niet te vergeten het aan elkaar koppelen van natuurgebieden. Bij overheden, maar ook bij beheerders van natuurterreinen, is het steeds meer gebruikelijk om bij het opstellen van (natuur)plannen in een vroeg stadium een beroep te doen op belanghebbenden. Natuur- en milieuorganisaties worden bijvoorbeeld uitgenodigd om mee te denken over de invulling van ecologische verbindingzones in het ROM-gebied Zuidoost-Fryslân. Voor de FFF en andere organisaties is dat een mooie gelegenheid om hun kennis in te brengen. Het is daarom belangrijk dat we hier in de toekomst zoveel mogelijk gebruik van maken. Onder andere in de bijdragen van het Fûgelferbân in dit jubileumnummer staan enkele steekhoudende argumenten op dit front.

DE EU-VOGELRICHTLIJN EN DE HABITATRICHTLIJN

Noordse woelmuis, Waterspitsmuis, Meervleermuis, Kolgans, Brandgans en Smient houden de bouw van een pannenkoekhuis bij Terhorne voorlopig tegen. Een mooi voorbeeld van hoe belangrijk het is om bestaande informatie, in dit geval het voorkomen van Rode lijstsoorten en kwalificerende soorten voor de Europese richtlijnen, tijdig onder de aandacht te brengen van bestuurders en ze erop te wijzen dat geplande activiteiten in strijd zijn met bestaande natuurwetgeving. Het heeft even geduurd, maar de EU-Vogelrichtlijn- en de EU-Habitatrichtlijngebieden zijn inmiddels aangewezen. Hiermee annex is een lijst met soorten opgenomen die in deze gebieden beschermd moeten worden. Hier is een schone taak weggelegd voor de FFF en haar leden. Met de kennis die we in huis hebben zouden we lokale overheden duidelijk kunnen maken wat er nodig is om deze soorten en gebieden beter te beschermen, kansen te bieden en, indien nodig, moeten we het natuurlijk niet nalaten actie te ondernemen. Soms is voorlichting niet voldoende om bestuurders op andere gedachten te brengen. Kortom, beide richtlijnen bieden kansen om onze doelstellingen in praktijk te brengen.

Veldbioloog in z'n element

foto: Siep van der Veen

TEN SLOTTE

Hierboven hebben we enkele punten genoemd waarvan wij, als bestuur, denken dat ze belangrijk zijn. Maar het initiatief ligt met name bij jullie; bij de werkgroepen en bij de individuele FFF-leden. We zijn een vereniging van actieve leden. Leden die de natuur een warm hart toedragen door er zelf actief mee bezig te zijn. Dat is altijd zo geweest en dat moet in onze ogen ook zo blijven.

Een laatste kritische noot, van Gertie Papenburg, coördinator van de werkgroep Finger oan 'e Pols:

"Laten we ons middel, namelijk het feit dat we beschikken over waardevolle onderzoeksresultaten, niet dusdanig uitmelken dat we de kracht daarmee zelf ondermijnen". Zie als voorbeeld onderstaand telefoongesprek, naar waarheid opgetekend...

- ...

- *"Ja, daar spreekt u mee. Ik ben inderdaad de coördinator voor Finger oan de pols."*

- *"Nou het zit zo. Ik woon ten oosten*

Heel veel leesplezier toegewenst!

Het bestuur van de FFF: Jappie van den Bergs, Klaas van Dijk, Sietske Rintjema, Jan Tuinstra en Siep van der Veen

van Drachten, vlak bij de A7, in een boerderijtje. Nu willen ze het industriegebied helemaal naar hier uitbreiden, zo'n zichtlocatie. Daar heb ik grote moeite mee."

- *"Dat wil ik wel geloven, het lijkt me afschuwelijk zo'n industrieterrein om je huis heen."*

- *"Nee, ik moet hier weg, ze gaan de boel gewoon plaatschuiven. Nu staan hier nog een paar bosjes. En nu vroeg ik me af: weten jullie misschien nog een beest of zo dat hier niet weg mag? Net zoals met die muis van dat pannenkoekenrestaurant. Dat zou wel mooi zijn als wij hier ook zoiets hadden. Of een zeldzame plant of zo."*

DE BIJDAGEN OVER DE 25 JUBILEUMSOORTEN

In de volgende delen van deze jubileum-Twirre komen 25 soorten aan bod: de zogenaamde jubileumsoorten (zie overzicht op pag. 155). Alle werkgroepen van de FFF, maar ook een aantal verwante natuurwerkgroepen in

Fryslân, is gevraagd een soort in het zonnetje te zetten. Dit initiatief is niet alleen genomen om deze soorten in de schijnwerpers te zetten, maar met name ook om alle werkgroepen te betrekken bij het 25-jarig FFF-jubileum. Met de nu volgende soortenpresentatie wordt een mooi overzicht gegeven waar de FFF-leden en andere natuurwerkgroepen in Fryslân mee bezig zijn en zijn geweest. Op het jubileumfeest, dat op 23 november a.s. wordt gehouden, zullen deze soorten door de werkgroepen nogmaals worden gepresenteerd, maar dan met posters en andere werkstukken.

De teksten over de 25 jubileumsoorten staan op de volgende pagina's. Ze zijn ingedeeld per ferbân (zie daarvoor ook de kopteksten per pagina). Het zal ongetwijfeld opvallen hoe verschillend de bijdragen zijn. Niet alleen het onderzoek en de activiteiten van de verschillende werkgroepen weerspiegelen hier dan ook in, maar zeker ook de persoonlijkheid, eigenzinnigheid en creativiteit van de verschillende werkgroepen en hun leden.

EEN MISDRUK VAN TWIRRE ONTVANGEN? BEL VOOR EEN NIEUW EXEMPLAAR!

De redactie van Twirre is ter ore gekomen dat enkele abonnees een misdruk van het derde Twirre-nummer van dit jaar hebben ontvangen. Hierin bleken een aantal pagina's onbedrukt te zijn. Wie een misdruk heeft ontvangen, kan contact opnemen met de abonnementenadministratie van Twirre en een nieuw exemplaar opvragen. Onze excuses voor het ongemak!

Abonnementenadministratie Twirre: telefoon: 0513-677808, e-mail: twirre.redactie@planet.nl

DE REDACTIE